

RzPP-DPR-WPL.420.10.2023.MMA

Pan

Wojciech Brzozowski

Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich
Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich
ePUAP

Szanowny Panie Rzeczniku,

nawiązując do kolejnego wystąpienia¹ Rzecznika Praw Obywatelskich w sprawie rozpatrywania skarg osób osadzonych na penitencjarną służbę zdrowia, uprzejmie informuję, że szczegółowo zapoznałem się z przedstawionymi wątpliwościami, przy czym podtrzymuję stanowisko Rzecznika Praw Pacjenta zawarte w piśmie z dnia 21 lutego 2023 r.

Zgodnie z art. 51 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta² (dalej: u.p.p.), Rzecznik Praw Pacjenta po zapoznaniu się ze skierowanym do niego wnioskiem może:

- 1) podjąć sprawę,
- 2) poprzestać na wskazaniu wnioskodawcy przysługujących mu lub pacjentowi środków prawnych,
- 3) przekazać sprawę według właściwości,**
- 4) nie podjąć sprawy

- zawiadamiając o tym wnioskodawcę i pacjenta, którego sprawa dotyczy.

Ustawodawca wprost przewidział, że w działalności Rzecznika Praw Pacjenta może zaistnieć sytuacja, w której wpłynie do niego wniosek, który będzie poza właściwością rzeczową tego organu i będzie wymagał przekazania do organu właściwego. O takim

¹ Pisma z dnia 18 kwietnia 2023 r. (znak: IX.517.166.2023.Kko).

² Dz. U. z 2022 r. poz. 1876, z późn. zm.

sposobie załatwienia sprawy rozstrzyga Rzecznik Praw Pacjenta³, przy czym – jak słusznie wskazał Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie w wyroku z dnia 18 lutego 2020 r.⁴ – Rzecznik Praw Pacjenta w ramach trybu działania i narzędzi prawnych, w jaki został wyposażony na mocy ustawy regulującej jego działanie, **nie może wkraczać w uprawnienia orzecznicze innych organów, przyznane im na podstawie przepisów prawa powszechnie obowiązującego.**

Zgodnie z art. 115 § 4 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny wykonawczy⁵ (dalej: k.k.w.) świadczenia zdrowotne udzielane są skazanemu przede wszystkim przez podmioty lecznicze dla osób pozbawionych wolności. Inne podmioty lecznicze współdziałają z tymi podmiotami, w zapewnieniu skazanym świadczeń zdrowotnych (art. 115 § 5 k.k.w.). Podmioty lecznicze dla osób pozbawionych wolności tworzone mogą być przez Ministra Sprawiedliwości (art. 37 ust. 4 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej⁶). Podmioty te mogą **działać w ramach jednostek organizacyjnych Służby Więziennej**, tj.: zakładów karnych oraz aresztów oraz w ramach Centralnego Ośrodka Szkolenia Służby Więziennej oraz ośrodków szkolenia Służby Więziennej i ośrodków doskonalenia kadr Służby Więziennej (art. 8 ust. 2 w zw. z art. 8 ust. 1 pkt 3 i 4 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej⁷). Są one wpisywane do rejestru podmiotów wykonujących działalność leczniczą.

Zagwarantowanie opieki zdrowotnej jest jednym z podstawowych zadań Służby Więziennej – art. 2 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej. Zgodnie z tym przepisem zapewnienie osobom skazanym na karę pozbawienia wolności lub tymczasowo aresztowanym, a także osobom, wobec których są wykonywane kary pozbawienia wolności i środki przymusu skutkujące pozbawieniem wolności, **przestrzegania ich praw**, a zwłaszcza humanitarnych warunków bytowych, poszanowania godności, **opieki zdrowotnej** i religijnej należy do zadań Służby Więziennej.

Jednym z organów Służby Więziennej jest dyrektor okręgowy Służby Więziennej (art. 7 pkt 2 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej). Do jego zadań należy w szczególności koordynacja sposobu i nadzór nad warunkami prawidłowego

---

³ Tak: dr J. Roszkiewicz (w:) „Ustawa o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta. Komentarz”, pod red. dr hab. Leszek Bosek, Legalis 2020, komentarz do art. 51 u.p.p.

⁴ Sygn. akt VII SAB/Wa 258/19.

⁵ Dz. U. z 2023 r. poz. 127, z późn. zm.

⁶ Dz. U. z 2022 r. poz. 633, z późn. zm.

⁷ Dz. U. z 2022 r. poz. 2470, z późn. zm.

i praworządnego wykonywania kar pozbawienia wolności i tymczasowego aresztowania w podległych jednostkach organizacyjnych oraz **kontrola przestrzegania w nich praw osób pozbawionych wolności** oraz **nadzorowanie działalności** podległych zakładów karnych i aresztów śledczych (art. 12 ust. 2 pkt 2 i 8 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej).

Konkretyzacja ww. uprawnień kontrolnych i nadzorczych w odniesieniu do rozpatrywania skarg osób osadzonych wynika z rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 września 2022 r. w sprawie sposobów załatwiania wniosków, skarg i próśb osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych⁸ – § 2: Skargi dotyczące działalności jednostek organizacyjnych oraz postępowania funkcjonariusza Służby Więziennej i pracownika Służby Więziennej, załatwiają:

- 1) kierownik jednostki organizacyjnej - jeżeli skarga jest do niego adresowana, a nie dotyczy jego bezpośredniej działalności lub bezpośredniej działalności jego zastępcy i podjętych przez nich decyzji, chyba że w tym zakresie zostanie uznana za zasadną;
- 2) dyrektor okręgowy Służby Więziennej - jeżeli skarga dotyczy działalności nadzorowanej przez niego jednostki organizacyjnej i nie została załatwiona w trybie określonym w pkt 1 lub w ust. 2⁹;
- 3) Dyrektor Generalny Służby Więziennej lub osoba przez niego wyznaczona - jeżeli skarga dotyczy działalności okręgowego inspektoratu Służby Więziennej i nie została załatwiona w trybie określonym w pkt 1 lub w ust. 2¹⁰.

W myśl zaś § 7 ust. 7 ww. rozporządzenia wyniki czynności prowadzonych w celu zbadania zasadności skargi dotyczącej działalności zakładu karnego lub aresztu śledczego opisuje się w sprawozdaniu, które powinno przedstawiać fakty stanowiące podstawę do oceny rozpoznawanych zarzutów, a w szczególności konkretne nieprawidłowości i uchybienia, jeżeli je stwierdzono, ich przyczyny i skutki, a także wnioski wynikające z dokonanych ustaleń zaakceptowane przez kierownika jednostki organizacyjnej, który zlecił zbadanie skargi. Do sprawozdania załącza się niezbędne dowody związane z jego treścią. W świetle zaś § 8 ust. 1 ww. rozporządzenia organ właściwy do załatwienia wniosku, skargi

---

⁸ Dz. U. z 2022 r. poz. 1960.

⁹ Organy wymienione w ust. 1 pkt 2 i 3 mogą przekazać celem załatwienia kierownikowi nadzorowanej jednostki organizacyjnej skargę zawierającą zarzuty dotyczące bezpośredniej działalności funkcjonariusza lub pracownika tej jednostki organizacyjnej, z poleceniem udzielenia informacji o sposobie załatwienia skargi. Nie dotyczy to skarg, których przedmiotem jest bezpośrednia działalność kierownika jednostki organizacyjnej lub jego zastępcy i podjęte przez nich decyzje.

¹⁰ Jw.

lub prośby zawiadamia pisemnie osobę składającą wniosek, skargę lub prośbę o sposobie ich załatwienia

W ocenie Rzecznika Praw Pacjenta w analizowanym zagadnieniu przesądzające znaczenie ma, że ustawodawca kwestię nadzoru nad warunkami odbywania przez osoby osadzone w jednostkach penitencjarnych orzeczonych kar pozbawienia wolności uregulował w sposób odrębny i szczególny, aniżeli wynika to z u.p.p., zarówno pod względem zakresu przysługujących ww. osobom uprawnień, jak i organów właściwych do rozpatrywania skarg w tym zakresie. Wskazane regulacje wprost przypisują kwestię zapewnienia realizacji praw osób osadzonych związanych z opieką zdrowotną Służbie Więziennej oraz kontrolę i nadzór w tym zakresie organom Służby Więziennej, w tym właściwość do rozpoznawania skarg osób osadzonych, które mogą dotyczyć także aspektu opieki zdrowotnej, wyposażając je w odpowiednie uprawnienia z zakresu postępowania wyjaśniającego.

W zakresie analizowanej materii nie ulega, zdaniem Rzecznika Praw Pacjenta, wątpliwości, że zasady rozpatrywania spraw unormowane u.p.p. mają charakter ogólny (*lex generalis*), natomiast przepisy ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej¹¹, regulujące uprawnienia związane z opieką zdrowotną określonej grupy osób i nadzór w tym zakresie, mają charakter przepisów szczególnych (*lex specialis*). W takiej sytuacji musi znaleźć zastosowanie reguła kolizyjna *lex specialis derogat legi generali* oraz uznanie intencjonalnego i świadomego działania prawodawcy w odniesieniu do uregulowania ww. materii w sposób odrębny, a w konsekwencji przyznanie kompetencji do rozpoznawania skarg osób osadzonych na penitencjarną służbę zdrowia – określonym organom Służby Więziennej.

Podejmowanie spraw dotyczących osób osadzonych przez Rzecznika Praw Pacjenta byłoby wkraczaniem w uprawnienia organów Służby Więziennej. W tym zakresie nie jest istotne, kto skierował przedmiotowy wniosek do Rzecznika Praw Pacjenta, tj. czy jego autorem jest osoba osadzona, czy też członek jego rodziny lub inny podmiot. U.p.p. nie definiuje pojęcia wnioskodawcy, a tym samym może być to każda osoba, która zgłasza sprawę oczekując podjęcia stosownych działań.

Reasumując podtrzymuje stanowisko, iż w przypadku wniosku w zakresie nieprawidłowego działania jednostek penitencjarnych zgłoszonych przez osoby pozbawione wolności bądź tymczasowo aresztowane, Rzecznik Praw Pacjenta nie jest organem

---

¹¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 2470, z późn. zm.

właściwym do ich rozpatrywania. Wnioski takie powinny być rozpatrywane w trybie przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 września 2022 r. w sprawie sposobów załatwiania wniosków, skarg i próśb osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych oraz przepisów ustawy o Służbie Więziennej.

Jednocześnie należy pamiętać o pacjentach szczególnie narażonych na naruszenie ich praw, wymagających dodatkowego wsparcia ze strony państwa – o dzieciach, kobietach ciężarnych, osobach niepełnosprawnych i ludziach w podeszłym wieku – którym Konstytucja RP w art. 68 ust. 3 nadaje szczególny status; Rzecznik Praw Pacjenta w swoich działaniach koncentruje się właśnie na tych grupach pacjentów. W przekonaniu Rzecznika Praw Pacjenta ochrona praw osób odbywających wyroki pozbawienia wolności w aresztach śledczych i zakładach karnych, w świetle ww. regulacji prawnych, jest zabezpieczona. Ważne w tym kontekście są również zadania samego Rzecznika Praw Obywatelskich, związane z osobami pozbawionymi wolności, także w zakresie Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur oraz weryfikacji sposobu traktowania osób pozbawionych wolności, w tym bezpośrednio w miejscu ich przebywania.

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Pacjenta
Grzegorz Błażewicz
Zastępca Rzecznika Praw Pacjenta
Podpisano elektronicznie